

KONTIOLAHTI

Kontioranta arkeologinen koekaivaus 2016

Ville Laakso
Timo Sepänmaa
Teemu Tiainen

Tilaja: Kontiolahden kunta

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartat	3
Tutkimus	4
Havainnot	4
Koekuoppien kuvaukset	8
Tulos	16
Lähteet	16
Kuvia	16

Kansikuva: Tutkimusaluetta idästä kuvattuna.

Perustiedot

Alue: Kontiolahti Kontioranta kivikautinen asuinpaikka (mj.tunnus: 1000002677) 4 km Kontiolahden kirkosta etelään.

Tarkoitus: Selvittää arkeologisilla koekaivauksella Kontioranta nimisen kivikautisen asuinpaikan raja- ja säilyneisyys.

Maastotyö: 15.–17.6.2016

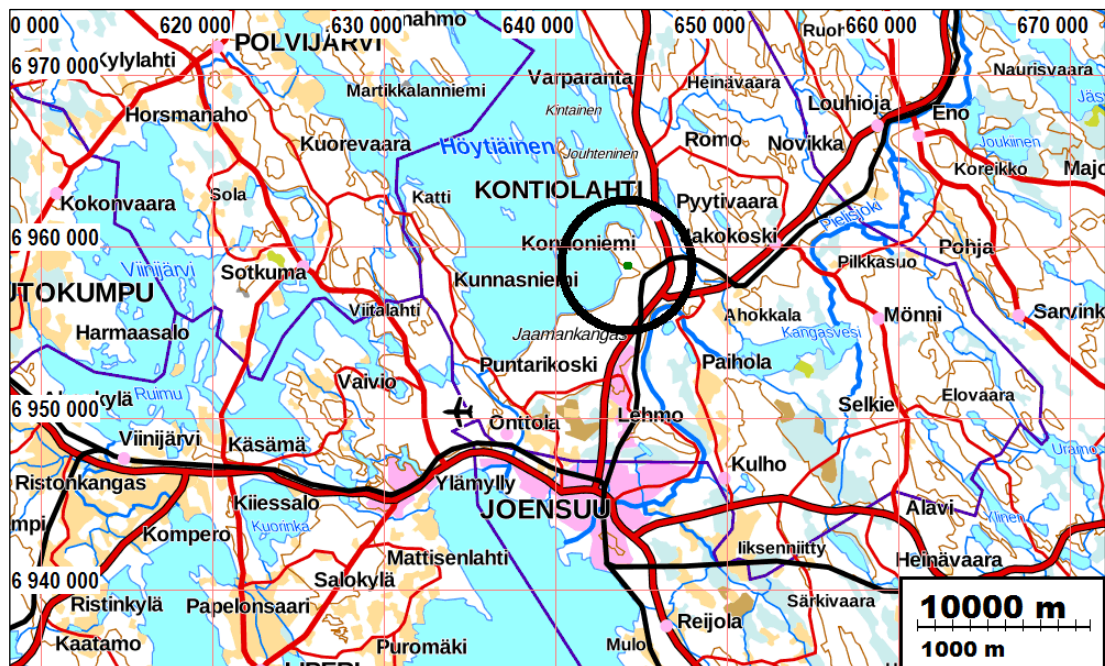
Tilaja: Kontiolahden kunta.

Tutkimuslupa: 25.5.2016 (MV/86/05.04.01.02/2016).

Tekijät: Mikroliitti Oy, Ville Laakso, Timo Sepänmaa ja Teemu Tiainen.

Aiemmat tutkim: Oili Forsberg 2003 inventointi, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa 2014 inventointi, Ville Laakso ja Timo Sepänmaa 2015 inventointi.

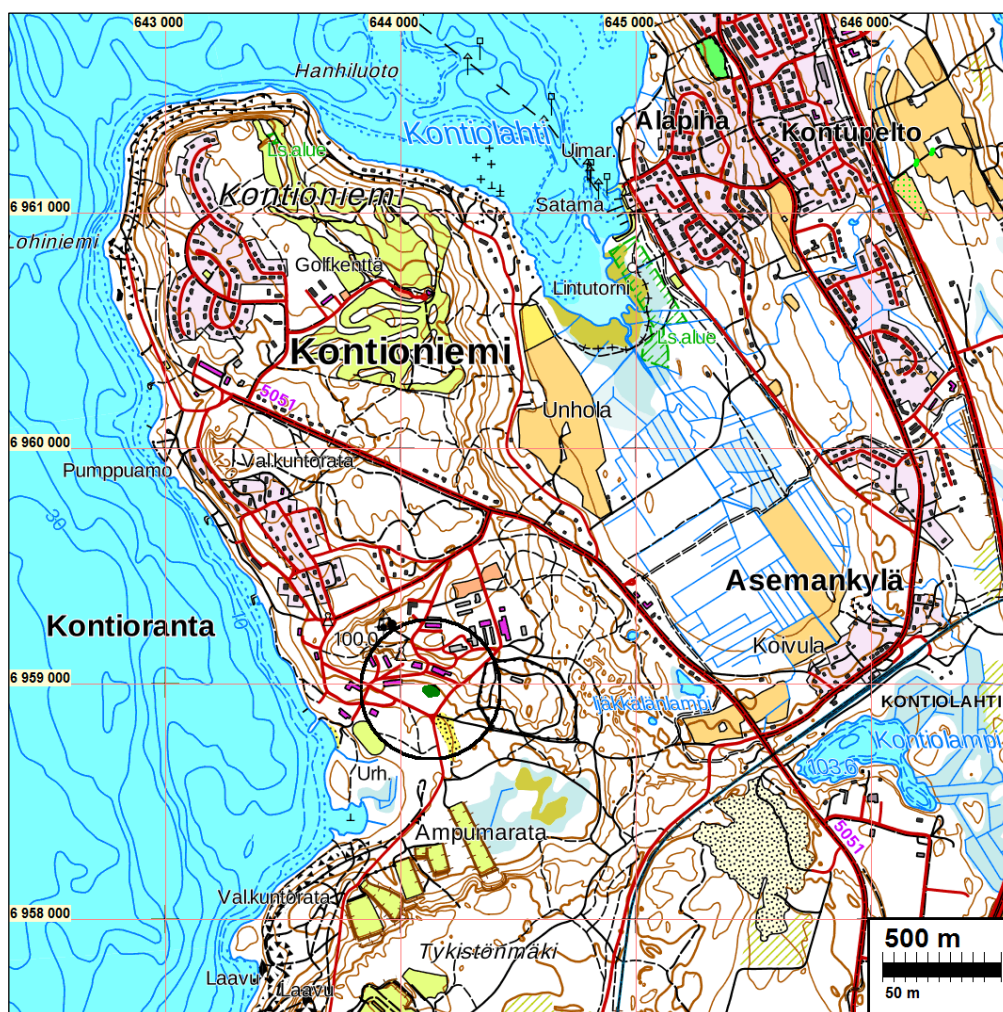
Tulokset: Koekaivauksen perusteella paikalla ei ole kiinteää muinaisjäännöstä.

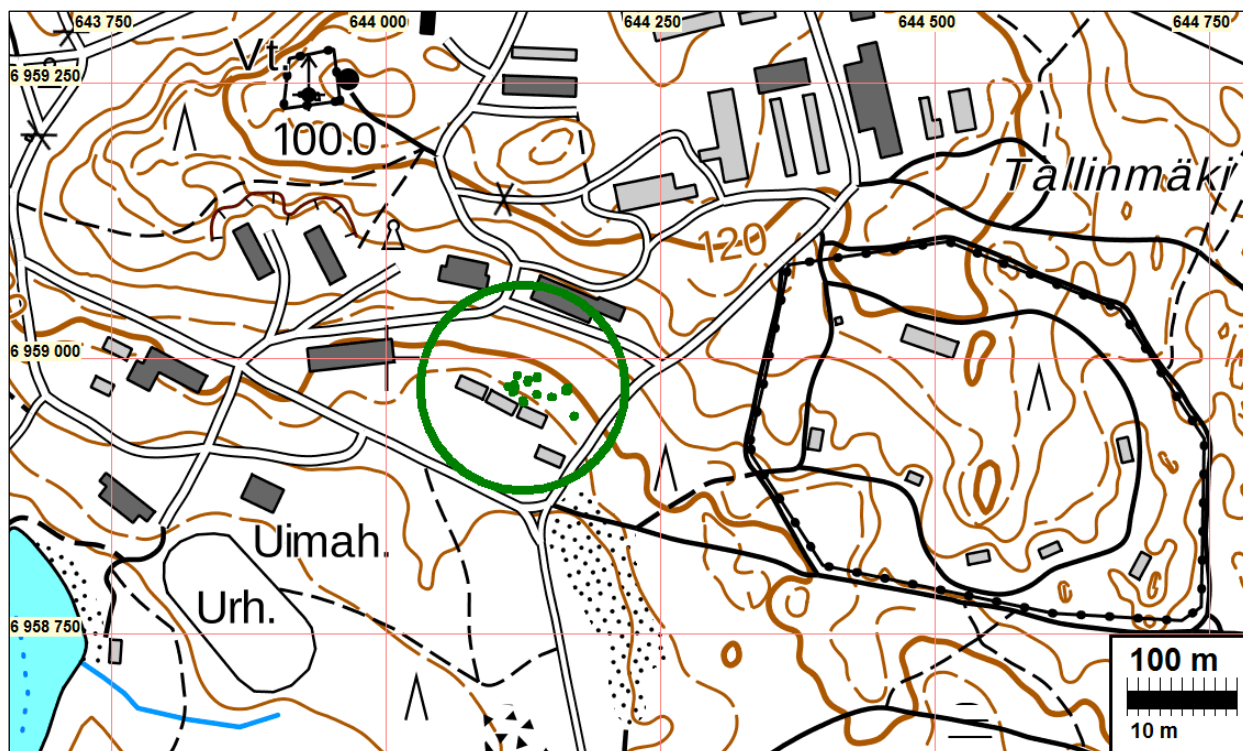
Tutkimusalue on mustan ympyrän sisällä.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN-koordinaatistossa. Maastokartat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta keväällä v. 2016 ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvaajat: V. Laakso, T. Sepänmaa ja T. Tiainen.

Yleiskartat

Tutkimusalue on merkitty vihreällä (mustan ympyrän sisällä).

Tutkimusalue on vihreän ympyrän sisällä. Koekuopat merkitty vihrein pistein.

Tutkimus

Kontiolahden kunnassa sijaitsevaa Kontiorannan entistä varuskunta-alueetta ollaan kaavoittamassa. Hankkeeseen liittyen alueella on tehty muinaisjäännösinventointi vuonna 2014 (Jussila & Sepänmaa 2014) ja sen täydennys seuraavana vuonna (Laakso & Sepänmaa 2015).

Hankealueella sijaitsee muinaismuistolain suojaama kiinteä muinaisjäännös, kivikautinen asuinpaikka Kontioranta (mj.tunnus: 1000002677). Kaavoituksen edetessä on tullut tarve muinaisjäännöksen rajauksen ja säilyneisyyden tarkemmaksi selvittämiksi. Kontiorannan kunta tilasi muinaisjäännöksen rajauksen ja säilyneisyyden selvittävän koekaivauksen Mikroliitti Oy:ltä. Museovirasto myönsi tutkimusluvan koekaivaukselle 25.5.2016 (MV/86/05.04.01.02/2016). Ville Laakso, Timo Sepänmaa ja Teemu Tiainen tekivät koekaivauksen maastotyön 15.–17.6.2016. Havainto-olot olivat maastotöiden aikana erittäin hyvät.

Tutkimusalue sijaitsee Höytiäiseen pistävän Kontioniemen tyviosassa, noin 200 metrin päässä nykyisestä rannasta, rakennetun varuskunta-alueen eteläreunassa. Pitkään jatkuneen ja voimakkaan maankäytön vuoksi alueella on paljon muokattuja alueita, joita ei pintapuolisessa tarkastelussa aina ole helppo erottaa pienialaisista muokkaamattomista maanpinnan kohdista.

Vuoden 2016 tutkimuksessa kaivettiin noin 75 x 75 m laajuiselle alueelle 16 laajahkoa koekuoppaa. Ne sijoitettiin vaihtelevin välimatkoin, topografian perusteella valituille kohdille, koko oletetulle muinaisjäännöksen sijaintipaikalle sekä sen ympäristöön. Kuopat kaivettiin pääasiassa lapiolla. Kaivetut maa-ainekset käytiin silmämääräisesti huolellisesti läpi. Lisäksi aluetta prospektoitiin kevyellä maaperäkairalla. Koska alueella oli runsaasti avointa maanpintaa, sitä tarkastettiin järjestelmällisesti myös silmämääräisesti. Tämä tarkastelu ulotettiin koekuopitettua kohtaa huomattavasti laajemmalle alueelle.

Mittaukset tehtiin VRS-palveluun kytketyllä GNSS RTK -vastaanottimella (ulkoinen tarkkuus alle 30 cm) ja ETRS-TM35FIN -koordinaatistossa.

Havainnot

Tutkimusalueelta löytyi Kontiolahden vuoden 2003 arkeologisessa inventoinnissa palanutta luuta ja kvartsi-iskoksia (KM 33858:1–2) – kohde tulkittiin tuolloin kivikautiseksi asuinpaikaksi, mutta sen arvioitiin myöhemmässä maankäytössä suureksi osaksi tuhoutuneen (Forsberg 2003: 55, 178–180). Palaneen luun löytökohdaksi kirjattiin vuonna 2003 KKJ:n yhtenäiskoordinaatistossa p 6961 881 i 3644 381 (ETRS-TM35FIN-koordinaatistoon muunnettuna N 6958965 E 644151). Vuoden 2003 inventoinnista vastanneen arkeologi Oili Forsbergin mukaan iskokset löytyivät samalta ”vanhalta rantaterassilta muutamien kymmenien metrien päästä”, mutta tarkempaa tietoa niiden löytökohdasta ei ole kirjattu.

Sinitakkinen mies seisoo vuoden 2003 palaneen luun löytökohtalla. Vasemmalla metsäistä rinnettä, keskellä ruohoa kasvavaa tasattua aluetta, oikealla varuskunnan varistorakennus.

Vuoden 2014 arkeologisessa inventoinnissa (Jussila & Sepänmaa 2014:9–10) alueen tulkittiin topografian perusteella sopivan kivikautiseksi asuinpaikaksi, mutta uusia löytöjä ei havaittu. Samalla arvioitiin, että asuinpaikasta saattaa olla jäljellä ehjiä osia syvemmällä Höytiäisen tulvahiekkakerroksen alla.

Vuoden 2016 tutkimusten alkaessa vuoden 2003 löytökohta varmistettiin Forsbergin (2003:179) valokuvan avulla, ja sen todettiin vastaavan em. koordinaatteja. Kohdan korkeustaso on 98,5–99 m mpy. Koekuopitettu alue sijoitettiin siten, että vuoden 2003 tunnettu löytökohta jäi sen keskelle.

Forsbergin inventointiraportin arvion mukaan löytöaluetta rajaa etelässä ja lounaassa ”Höytiäisen katastrofia edeltänyt rantalinja”. Epäilemättä hän tarkoittaa matalien varistorakennusten (Forsbergin tekstin ”parakit”) kohdalla ja osin pohjoispuolella sijaitsevaa, noin korkeustasolla 97,5 m olevaa maastossa erottuvaa penkkaa, jonka korkeus on noin 0,5 m. Vuoden 2016 maastohavaintojen perusteella se lienee kuitenkin ihmisen aiheuttama – oletettavasti varuskunta-aikana viereistä laajaa hiekkakenttää tasoitettaessa.

Ihmistoiminnan lisäksi tutkimusalueen ympäristöön on vaikuttanut voimakkaasti Höytiäisen järviältäan geologia. Järven lasku-uoma on alun perin sijainnut sen keskiosassa Polvijärvellä, Kontiolahtea nopeamman maankohoamisen suunnalla. Altaan eteläosa, sen vanhan lasku-uoman kaakkoispuoli, on ollut maan kallistumisesta johtuen transgressiivinen, eli järven pinta on täällä noussut vähitellen koko esihistoriallisen ja historiallisen ajan aina järven laskuun saakka.

Suuri muutos oli Höytiäisen vedenpinnan ihmisvoimin tehty laskeminen vuonna 1859. Kirjallisten aikalaislähteiden mukaan laskun suuruus oli 9,5 metriä (ks. Tuomi 1984: 215–218). Nykyinen pinnantaso on noin 87,3 m mpy, joten 1800-luvun alkupuolen taso olisi tällä perusteella ollut noin 96,8 m.

Vuoden 2016 tutkimusalue sijaitsi korkeustasolla 96–101 m mpy, loivassa lounaisrinteessä. Suurin osa alueelle kaivetuista koekuopista avattiin luode–kaakko-suuntaiselle tasanteelle (noin 97,5–99 m mpy), jonka leveys oli noin 25 m ja jota rajoittivat lounaassa ja koillisessa rinteiden jyrkemmät kohdat. Lounaassa oleva jyrkempi kohta on em. varistorakennusten kohdalla oleva penkka.

Koekuoppahavaintojen ja pintapuolisen tarkastelun perusteella voitiin todeta, että mainittua tasannetta on varsin voimakkaasti tasoitettu, ja lisäksi paikalle on tuotu 0,5–1 metrin paksuudelta sekalaisia maa-aineksia, lähinnä hiekkaa ja soraa. Maan pinnalle alue erottui tasaisuutensa, mutta myös kasvillisuutensa puolesta: siinä kasvoi lähinnä heinää, kun luontainen ympäristö on mäntäikköistä mäntymetsää, jossa myös aluskasvillisuus on selvästi runsampaa. Tasanne, jolle maata on tuotu, on rajattu vihreällä viivalla sivun 7 karttaan. Sen koillispuolella maanpinta vaikutti koskemattomalta, lounaispuolella on varuskunnan tasainen hiekkakenttä korkeustasolla 95,5–97 m.

Varuskunnan toimintaan liittyneen maankäytön vuoksi Höytiäisen laskua edeltänyt luontainen rantapenkki ei erottunut – ainakaan selkeästi tulkittavana – missään vuoden 2016 tutkimusalueella. Heti em. tasanteen koillispuolella, noin 100 m korkeustasolla, rinne jyrkkenee, mutta selkeää rantamuodostumaa ei täälläkään ole ennen Yoldiavaiheen rantapenkkiä noin korkeudella 105 m.

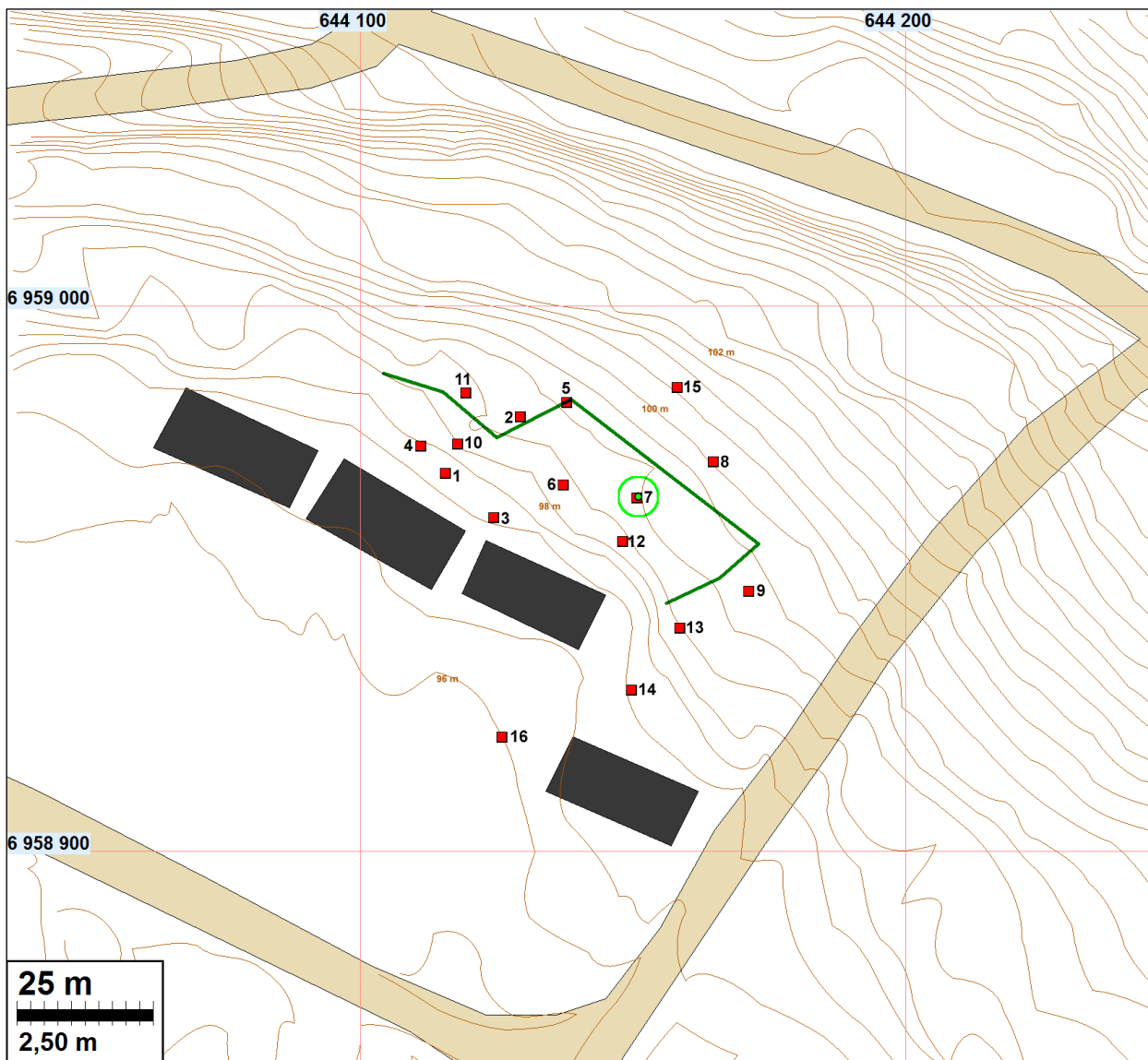
Forsbergin vuonna 2003 poimimat löydöt ovat peräisin varsin keskeltä em. tasattua aluetta, joten jo tällä perusteella ne ovat todennäköisesti peräisin paikalle tuodusta täyttömaasta. Teoriassa oli kuitenkin olemassa mahdollisuus, että ne ovat peräisin kohdasta, jossa paikalle tuotu täyttömaa-aines on kulunut pois (esimerkiksi kulkureitin kohdalta) ja esille on tullut alkuperäinen maanpinta. Tämän selvittämiseksi avattiin myös kuluneimmaksi arvioituun kohtaan koekuoppa, jossa siinäkään ei ollut havaittavissa kulttuurikerrosta tai löytöjä (ks. koekuopan 12 kuvausta).

Yhdessäkään vuoden 2016 tutkimuksen koekuopassa ei todettu ehjää (tai edes tuhoutunutta) kulttuurikerrosta tai minkäänlaisia muinaisjäännöksiin viittaavia löytöjä. Avoimma olleen pinta-maan silmämääräisen tarkastelun ja kairausten tulos oli sama. Tutkimuksen lopputulos on, että alueella ei ole kulttuurikerrosta tai mitään muitakaan merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. On epätodennäköistä, että paikalla olisi ollut kulttuurikerrosta alun alkaenkaan – vuoden 2003 löydöt ovat melko varmasti kulkeutuneet tuotujen maamassojen mukana jostain tutkimusalueen ulkopuolelta. Lähialueilla ei ollut tunnistettavissa paikkaa, josta paikalle tuodut maamassat voisivat olla peräisin, eikä löytöjen alkuperää liene mahdollista järkevällä tavalla yrittää selvittää. Täyttömaamassojen sekalaisuuden perusteella niitä on tuotu useammasta paikasta – varmaankin jostain Kontiorannan laajalta varuskunta-alueelta.

Huomionarvoista on, että kaikissa korkeustasoja noin 98,5 m alempana sijainneissa koekuopissa (numerot 1, 3–4, 6, 10, 12, 14 ja 16) todettiin veteen kerrostunutta tulvahiekkaa, joka voinee olla peräisin ainoastaan Höytiäisen vuotta 1859 edeltäneestä transgressiosta – sitä todettiin myös koekuopassa 16, joka on varmasti Höytiäisen korkeimman rannan alapuolella. Ylempänä rinteessä sijainneissa kuopissa (5, 7–9, 11, 13 ja 15) tulvahiekkaa ei esiintynyt (ks. kuitenkin kuvausta kuopista 8 ja 15, joissa todettiin virtaavaan veteen kerrostunutta maa-ainesta). Käytännössä tämä tarkoittaa, että vedenpinta on tällä kohdalla ollut 1–1,5 metriä ylempänä kuin taso, joka kirjallisissa tiedoissa mainitaan Höytiäisen laskua edeltävän rannan korkeutena.

Havainto voi selittyä joko sillä, että järveä laskettiin vuonna 1859 enemmän kuin kirjallisista lähteistä ilmenee – tai sillä, että järveä on laskettu jo aiemminkin, vaikkei se lähteistä ilmene. On epäselvää, onko Höytiäisen laskua edeltävistä rantavalleista kirjattu niin tarkkaa korkeustietoa, että asia ratkeaisi sitä kautta. Todettakoon, että kursorisen tarkastelun perusteella myös vuonna 1841 piirretyn pitäjänkartan vanha rantaviiva näyttäisi sopivan pinnankorkeuteen jossakin 97,5 ja 100 metrin korkeustasojen välillä.

Tulvakerroksen alapuolisesta vanhemmasta podsolimaannoksesta ei ole varmaa havaintoa yhdestäkään koekuopasta – epävarmoja ovat havainnot kuopista 2 ja 14. Koekuopasta 16 on varma havainto tulvahiekan alle jääneestä vahvasta turvekerroksesta (suo?). On ilmeistä, että nousevan veden rantavoimat ovat kuluttaneet vanhemman podsolimaannoksen kokonaan pois. Teoreettinen paikalla ollut kulttuurikerros olisi epäilemättä tuhoutunut samassa prosessissa, mutta se olisi todennäköisesti jättänyt jälkeensä löytöjä, jollaisia ei kuitenkaan kesällä 2016 havaittavissa ollut.

Koekuopat on merkitty punaisiin neliöihin. Vihreä viiva osoittaa tekstissä mainitun tasatun alueen koillisreunaa sellaisena, kuin se erottui maan pinnalle silmämääräisesti tarkasteltuna – tasatun alueen alareuna lounaassa noudattaa noin 97 metrin korkeuskäyrää. Tiet on kuvattu vaaleanruskealla värillä, varuskunnan varastorakennukset mustalla. Vihreällä ympyrällä ja pisteellä vuoden 2003 löytöpiste koekuopan 7 kohdalla.

Koekuoppien kuvaukset

Koekuoppa 1

Sijaiti tasanteella, sen lounaisreunan päällä.

Koko 50 x 50 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–4 karike

4–27 kellertävä soransekainen hiekka

27–44 löyhä hiekka, jossa tummempia vaakaraitoja (veteen kerrostunut)

44–80 vaalea löyhä hiekka, jossa tummempia vaakaraitoja (veteen kerrostunut)

80–95 cm tiukkaan pakkautuneita pyörityneitä kiviä (halkaisija 2–10 cm) vaaleassa löyhässä hiekassa.

Huomiot: 30–40 cm:n syvyydessä erottui hajanaisia punamultapilkkuja. Mitään muuta mahdolliseen kulttuurikerrokseen viittaavaa, esimerkiksi hiiltä, ei ilmiöön liittynyt. 80–95 cm:n syvyydessä todettu kivikko tulkittiin vanhaksi rantakivikoksi, jonka päälle on kerrostunut hiekkaa.

Koekuopan 1 leikkaus.

Koekuoppa 2

Sijaiti tasatun alueen luoteisosassa, loivassa etelärinteessä.

Koko 108 x 85 cm.

Koordinaatit:

Kuoppa kaivettiin osittain lastalla (syvyys 73–83).

Kerrokset:

0–2 turve, 2–49 vaihtelevan paksuisia kerroksia hiekkansekaista soraa ja harmaata sekoittunutta hiekkaa (täyttömaakerros, jossa 37 cm:n syvyydessä modernin 2 x 4 tuuman parrun pätkä), 49–58 hiekka, jossa tummia orgaanisen aineksen läikkiä (täyttemaata tai veteen kerrostunut), 58–73 lähes musta hiekkansekainen humus (josta löytyi 10 cm:n pätkä rautalan-kaa; alkuperäinen turve- ja humuskerros), 73 epäyhtenäinen valkea hiekka (vanha huuhtoutumiskerros), 73–96 puhdas kova karkea punaruskea hiekka (vanha rikastumiskerros, 96 cm:n syvyydellä tuli esille hieman nokea ja muutaman millin kokoisia hiilenhippuja 7 x 5 cm:n alalta), 96–133 puhdas keller-tävä, syvemmälle tultaessa vaaleneva, hiekka. Tältä tasolta kuopan pohjaa tutkittiin syvemmälle kairaamalla: 133–184 puhdas vaaleanharmaa hiekka.

Huomiot: Täyttömaakerroksen alla vanha podsolimaannos. Kuopassa ei ilmennyt mitään sellaista, jonka perusteella 96 cm:n syvyydellä näkyneitä hiilenhippuja olisi ollut syytä pitää merkkeinä ihmisen toiminnasta.

Koekuopan 2 leikkaus. Huomaa modernin parrun pätkä vasemmalla keskellä.

Koekuoppa 3

Sijaitsi em. tasanteen alareunan alapuolella, tasaisella hiekkamaalla, jolta pintakerros oli kulunut pois, neljä metriä lähimmän varistorakennuksen seinästä. Koko 65 x 55 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–44 sekoittunut vaalea hiekka (josta rautainen sarran uroskappale

44–90 kerroksellinen (vaakaraidallinen) puhdas vaalea hiekka (veteen kerrostunut)

90–100 puhdas vaalean oranssi hiekka. Tältä tasolta kuopan pohjaa tutkittiin syvemmälle kairaamalla:

-100–130 puhdas punertava hiekka,

130 sora.

Koekuopan 3 leikkaus.

Koekuoppa 4

Sijaitsi tasanteella, noin 4 metrin päässä sen alareunalla olevasta matalasta penkasta, suurten mäntyjen välissä.

Koko 70 x 70 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–4 turve

4–16 humuksensekainen harmaa hiekka

16–67 harmaa hiekka, jossa ohuita tummia orgaanisipitoisia vaakaraitoja (veteen kerrostunut)

67–74 kuten ed., mutta hieman runsaammin orgaanista ainesta

74–87 harmaa hiekka, jossa ohuita tummia orgaanisipitoisia vaakaraitoja (veteen kerrostunut), 87–98 puhdas karkea harmaa hiekka, jossa runsaasti vaihtelevan kokoisia kiviä. Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla:

– 98–108 puhdas karkea harmaa hiekka, jossa runsaasti vaihtelevan kokoisia kiviä.

Koekuopan 4 leikkaus.

Koekuoppa 5

Sijaiti tasatun ja alkuperäisen maan rajan tuntu-
massa, tasatun alueen puolella.

Koko 70 x 70 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–2 turve, 2–36 sekoittunut harmaa täplikäs hiekka
(täyttömaa, alareunassa paksua rautalankaa),
36–47 tummanharmaa humuksensekainen hiekka
(vanha turve ja humus)
47 epäyhtenäinen ohut vaaleanharmaan hiekan ker-
ros (vanha huuhtoutumiskerros)
47–65 puhdas punaruskea hiekka (vanha rikastumis-
kerros) 65–95 puhdas kellertävän harmaa hiekka.
Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaa-
malla:
-95–114 puhdas kellertävän harmaa hiekka.

Huomiot: Täyttömaakerroksen alla vanha podsoli-
maannos. Raidallinen tulvahiekka ei ole ulottunut tä-
män kuopan kohdalle.

Koekuopan 5 leikkaus. Huomaa rautalanka mittanauhan numeron 6 oikealla puolella.

Koekuoppa 6

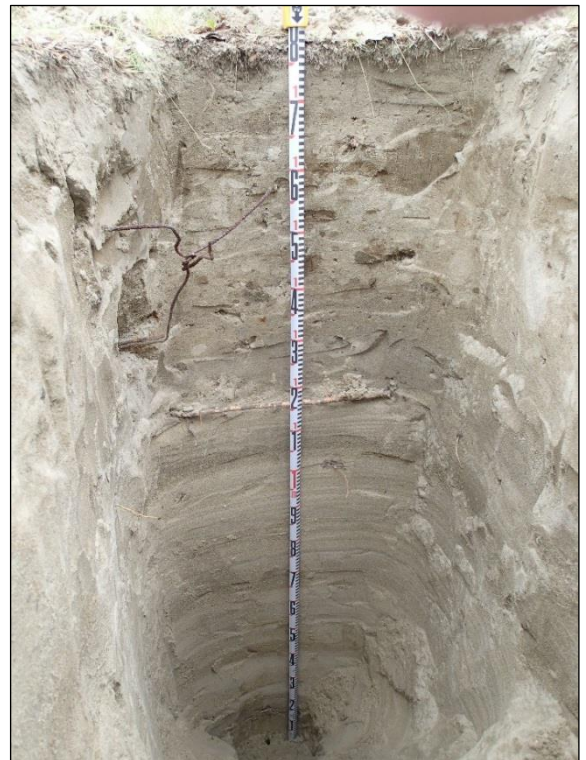
Sijaiti tasanteella lähellä sen alemmaa reunaa.

Koko 125 x 55 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–3 turve
3–64 sekoittunut vaalea hiekka, jossa tummia
läikkiä ja 48 cm:n syvyydeltä paksua rautalan-
kaa,
64–168 vaalea vaakaraidallinen hiekka (veteen
kerrostunut)
168–173 tiuha kerros pyörityneitä kiviä (hal-
kaisija 1–4 cm)
173–179 puhdas keltainen hiekka. Tältä tasolta
alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla:
-179–189 puhdas keltainen hiekka.

Koekuopan 6 leikkaus. Huomaa paksu rauta-
lanka vasemmalla vllhäällä.

Koekuoppa 7

Sijaitsi tasanteen yläosassa.

Koko 110 x 60 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–3 turve, 3–106 sekoittunut harmaa täplikäs hiekka (täyttömaa)

106–119 tumma hiekan- ja orgaanisen aineksen sekainen kerros, jossa oli myös hiiltä (alkuperäinen turve- ja humuskerros)

119–121 epäyhtenäinen puhdas vaaleanharmaa hiekka (alkuperäinen huuhtoutumiskerros)

121–142 punaruskea puhdas hiekka (alkuperäinen rikastumiskerros)

142–147 puhdas karkea vaalea hiekka. Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla:

-147–157 puhdas karkea vaalea hiekka.

Koekuopan 7 leikkaus.

Huomiot: Täyttömaakerroksen alla vanha podsolimaannos. Kuopan seinämistä näkyi, että syvyydellä 106–119 ollut alkuperäinen turve- ja humuskerros oli lounaassa selvästi syvemmällä kuin koillisessa – se on kerrostunut epätasaiselle kohdalle lounaaseen varsin jyrkästi viettävään rinteeseen. Kyseessä saattaa olla vanha rantapenkki. Huomionarvoista on, että raidallinen tulvahiekka ei ole ulottunut tämän kuopan kohdalle.

Koekuoppa 8

Sijaitsi metsämaastossa, loivassa lounaisrinteessä, 100 metrin korkeuskäyrän tuntumassa.

Koko 70 x 70 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–10 turve ja humus,

10–31 puhdas punaruskea hiekka

31–52 puhdas kivinen hiekkamoreeni

52–90 kerroksellinen hiekka/sora (veteen kerrostunut, alaosassa tummia raitoja, jotka olivat 2–5 mm:n raakoista soraa). Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla:

- 90–106 puhdas karkea harmaa hiekka.

Koekuopan 8 leikkaus.

Huomiot: Ihmisen koskematon podsolimaannos. Kerroksellisen hiekan/soran kerrokset eivät olleet vaakatasossa, vaan kuperankoveria – syntyneet todennäköisesti virtaavaan veteen ja tulkittava Höytiäisen kuroutumisen aikaisiksi.

Koekuoppa 9

Sijaiti tutkimusalueen itäreunalla, koskemattomalta näyttäneellä metsäalueella, tasamaalla.

Koko 50 x 50 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–5 turve

5–13 humuksensekainen tummanharmaa hiekka

13–17 vaaleanharmaa hiekka (huuhtoutumiskerros)

17–24 punaruskea hiekka (rikastumiskerros)

24–48 karkea kellertävä kivinen hiekkamoreeni.

Koekuopan 9 leikkaus.

Koekuoppa 10

Sijaiti tutkimusalueen pohjoisosassa, pienialaisen kumpareen etelärinteessä, noin 5 metriä koekuopasta 1 pohjoiseen, paikassa josta ilmeisesti oli poistettu pintamaata.

Koko 60 x 45 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–4 turve

4–39 sekoittunut harmaa hiekka (täyttömaa)

39–74 vaakaraidallinen harmaa hiekka (veteen kerrostunut).

Huomiot: Koekuoppa avattiin, jotta saataisiin selville, ovatko koekuopan 1 punamultajäänökset peräisin ylempää rinteestä valuneesta rikkoutuneesta kulttuurikerroksesta. Kuoppaa ei kaivettu 74 cm:iä syvemmälle, koska tässä vaiheessa saatettiin todeta, ettei paikalla ole kulttuurikerrosta.

Koekuopan 10 leikkaus.

Koekuoppa 11

Sijaiti koskemattomalta näyttäneellä metsäalueella, tasamaalla, välittömästi pienialaisen kumpareen pohjoispuolella.

Koko 40 x 45 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–6 turve ja humus

6–11 humuksensekainen hiekka

11 epäyhtenäisiä valkean hiekan laikkuja (huuhtoutumiskerrosta)

11–19 oranssinruskea hiekka (rikastumiskerros)

19–23 puhdas kellanruskea hiekka

23–26 puhdas vaaleanharmaa hiekka

26–40 puhdas kellanruskea hiekka

40–59 puhdas vaaleankeltainen hiekka. Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla:

- 59–77 puhdas vaaleankeltainen hiekka.

Koekuopan 11 leikkaus.

Koekuoppa 12

Kuoppa avattiin paikkaan, jossa ajoura on kuluttanut pintamaata 0,5–0,8 metrin syvyydeltä, vuoden 2004 luulöydön tienoille, sen selvittämiseksi, voiko silloinen pintalöytö olla peräisin täyttömaan alaisesta kulttuurikerroksesta.

Koko 55 x 50 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–10 karike ja humuksensekainen hiekka,

10–75 vaalea vaakaraidallinen hiekka (veteen kerrostunut)

75–85 puhdas soransekainen hiekka, jossa isoja (halkaisija 15 cm) kiviä. Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla:

-85–90 puhdas soransekainen hiekka, jossa isoja (halkaisija 15 cm) kiviä.

Koekuopan 12 leikkaus.

Huomiot: Paikalla ei ole kulttuurikerrosta, joten pintalöytö on todennäköisesti peräisin täyttömaasta.

Koekuoppa 13

Sijaitisi koskemattomalta näyttäneellä metsäalueella, tasamaalla töyrään päällä.

Koko 55 x 55 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

- 0–5 karike ja humuksensekainen hiekka
- 5–9 harmaa sekoittunut hiekka (täytemaa)
- 9–12 tummanharmaa hiekansekainen humus (alkuperäinen turvekerros)
- 12–16 vaaleanharmaa hiekka (alkuperäinen huuhtoutumiskerros)
- 16–34 punaruskea hiekka (alkuperäinen rikastumiskerros)
- 34–65 puhdas kellertävä kivinen hiekkamoreeni.

Huomiot: Ohuen täyttömaakerroksen alla koskematon podsolimaannos.

Koekuopan 13 leikkaus.

Koekuoppa 14

Sijaitisi tasamaalla varistorakennusten välissä.

Koko 50 x 50 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

- 0–4 karike ja humus
- 4–18 sekoittunut vaalea hiekka
- 18–80 vaalea vaakaraidallinen hiekka (veteen kerrostunut)
- 80–88 puhdas punaruskea karkea hiekka (alkuperäinen rikastumiskerros?). Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla:
 - 88–105 puhdas punaruskea karkea hiekka (alkuperäinen rikastumiskerros?),
 - 105–109 puhdas kellertävä hiekka.

Huomiot: Tulvakerroksen alla mahdollisia jäännöksiä vanhasta podsolimaannoksesta.

Koekuopan 14 leikkaus.

Koekuoppa 15

Sijaiti metsämaastossa, lounaaseen viettävässä rinteessä.

Koko 60 x 60 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–8 turve ja humus

8–13 humuksensekainen hiekka

13–24 puhdas kellertävän ruskea hiekka

24–50 puhdas kivinen vaalea hiekkamoreeni

50–82 puhdas karkea kerroksellinen hiekka, jossa hieman pieniä kiviä (veteen kerrostunut).

Tältä tasolta alaspäin kuopan pohjaa tutkittiin kairaamalla: 82–87 puhdas karkea kerroksellinen hiekka, jossa hieman pieniä kiviä (veteen kerrostunut).

Huomiot: Kerroksellinen hiekka on todennäköisesti syntynyt virtaavaan veteen ja tulkittava Höytiäisen kuroutumisen aikaisiksi (vrt. samaa ilmiötä koekuopassa 8, joka oli suurin piirtein samalla korkeustasolla).

Koekuopan 15 leikkaus.

Koekuoppa 16

Avattiin varuskunnan tasaiselle kentälle, muista koekuopista lounaaseen, oletetun muinaisjäänneksen arvioitujen rajojen ulkopuolelle, jotta saataisiin käsitys maakerroksista selkeästi alemmalla korkeustasolla.

Koko 40 x 40 cm.

Koordinaatit:

Kerrokset:

0–35 sekoittunut vaalea hiekka, 35–60 kerroksellinen vaalea hiekka (veteen kerrostunut). Noin 60 cm:n syvyydessä tuli esille vähintään 15 cm paksu entinen turvekerros, josta ei kaivettu läpi.

Huomiot: Koekuopan korkeustaso oli noin 96 m, joten se sijaiti selkeästi vuoden 1859 järvenlaskua edeltäneen korkeimman rantapinnan alapuolella. Kuopassa todettiin samanlaista kerroksellista tulvahiekkää kuin ylempänä (korkeustasolle noin 98,5 m asti). Koekuopan kohdalla on saattanut olla suo ennen kuin Höytiäisen tulva on peittänyt paikan.

Koekuoppa 16.

Tulos

Tutkitulla alueella ei ole kiinteää muinaisjännöstä.

23.8.2016

Ville Laakso
Timo Sepänmaa
Teemu Tiainen

Lähteet

Forsberg, Oili 2003. *Kontiolahden arkeologinen inventointi 2003*. Painamaton tutkimusraportti Museoviraston arkistossa.

Jussila, Timo, & Sepänmaa, Timo 2014. *Kontiolahti. Kontioniemen osayleiskaava-alueen muinaisjännösinventointi 2014*. Painamaton tutkimusraportti Museoviraston arkistossa. <http://mikroliitti.pp.fi/1-julkisetraportit/Kontiolahti/Kontiolahti%20Kontioranta%20muinaisj-inventointi%202014.pdf>

Laakso, Ville & Sepänmaa, Timo 2015. *Kontiolahti. Kontioniemen osayleiskaava-alueen muinaisjännösinventoinnin v. 2014 täydennys v. 2015*. Painamaton tutkimusraportti Museoviraston arkistossa. <http://mikroliitti.pp.fi/1-julkisetraportit/Kontiolahti/Kontiolahti%20Kontioranta%20muinaisj-inventoinnin%20v%202014%20taydennys%20v%202015.pdf>

Tuomi, Maija-Liisa 1984. *Suur-Liperin historia*. Joensuu.

Kuvia

Tutkimusalue on rinteessä, vasemmalla näkyvän rakennuksen oikealla puolella, tien toisella puolella. Kuvattuna kaakosta.

Koekuopitettua aluetta. Kuvattuna kaakkoon.

Koekuopitettua aluetta kuvattuna lounaaseen.

Timo Sepänmaa kaivaa koekuoppaa, kuvattuna luoteeseen (vas). Ville Laakso dokumentoi koekuoppaa.